

INTEGRATING SCIENCE, THOUGHT, AND TECHNOLOGY: TOWARD AN ARTIFICIAL INTELLIGENT ENVIRONMENT

17/11/2025

DUNYO TAJRIBASIDA SUN'YI INTELLEKTNI XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA QO'LLASH

Xolmurodova Madina Alisher qizi

O'zDJTU, Ingliz tili nazariy fanlar kafedrası mudiri, f.f.f.d, dotsent

Jakbarov Musoxon Pulotovich

O'zDJTU, Ingliz tili nazariy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash masalasi yoritilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi xorijiy tajribani o'rganish orqali samarali yondashuvlar va mavjud muammolarni aniqlashdir. Tahlil jarayonida o'qituvchilarning sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish tajribasi o'rganilib, ularni ta'lim jarayoniga xavfsiz va samarali joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolada keltirilgan xulosalar xorijiy tillar o'qituvchilari hamda ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun foydalidir.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, o'qitish usullari, ta'lim jarayoni, xorijiy tillarni o'qitish, jahon tajribasi.

Zamonaviy ta'lim tizimi raqamli texnologiyalar bilan uzviy bog'lanib, o'qitishning yangi shakllarini yaratmoqda. Shular orasida sun'iy intellekt (SI) eng muhim o'rin tutadi, chunki u o'quv jarayonini shaxsiylashtirish, avtomatlashtirish va tahlil qilish imkonini beradi. So'nggi yillarda ChatGPT, Grammarly, Duolingo Max, ELSA Speak kabi Sun'iy intellektga asoslangan dasturlar xorijiy tillarni o'rganish sohasida keng qo'llanila boshlandi.

UNESCO (2023) ta'kidlaganidek, sun'iy intellekt "ta'lim uchun yangi imkoniyatlar ochadi, biroq u bilan birga axloqiy, metodik va texnik muammolarni ham keltirib chiqaradi". Shu sababli, Sun'iy intellektni o'qitish jarayoniga integratsiya qilish bo'yicha xalqaro tajribalarni chuqur o'rganish bugungi kunda dolzarb masalaga aylandi.

SI texnologiyalari yordamida talabalar nutq, yozuv, eshitish va o'qish ko'nikmalarini mustaqil tarzda rivojlantira oladi (Liu & Hung, 2021). Shu bilan birga, bu texnologiyalar o'qituvchilarni me'yoriy yuklamalardan ozod etib, ularni kreativ va analitik faoliyatga yo'naltirish imkonini beradi.

Biroq, sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni faqat texnik qulaylik bilan cheklanmaydi - u o'quv jarayonining falsafasini, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi rollarni ham o'zgartirmoqda. Shu sababli, SI'ni xorijiy tillarni o'qitish tizimiga kiritish jarayonida nafaqat texnologik, balki pedagogik va psixologik yondashuvlar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi - xorijiy mamlakatlarda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish tajribasini tahlil qilish va ularning xorijiy tillarni o'qitishdagi samaradorligini aniqlashdir.

Asosiy vazifalar:

So'nggi yillardagi xorijiy ilmiy nashrlar asosida SI'ning ta'limdagi qo'llanish holatini tahlil qilish.

Xorijiy mamlakatlarda SI texnologiyalarini o'quv jarayoniga integratsiya qilishning afzallik va muammolarini aniqlash.

O'zbekiston ta'lim tizimi uchun mos bo'lgan SI asosidagi yondashuvlar bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda analitik va taqqoslama metodlar, shuningdek empirik so'rov usuli qo'llanildi.

Natijalar va muhokama

Sun'iy intellektning o'qitishda asosiy yo'nalishlari

Tahlil natijalariga ko'ra, SI xorijiy tilni o'rganishda quyidagi sohalarda keng qo'llanilmoqda:

Og'zaki nutqni rivojlantirish (masalan, Alexa yoki ELSA Speak yordamida).

Yozma nutqni tahrirlash va grammatikani o'rganish (Grammarly, ChatGPT, ProWritingAid).

Tinglab tushunish va talaffuzni yaxshilash (ovozni tanish dasturlari).

O'qish va lug'at boyligini kengaytirish (Duolingo, WoW, Google Translate o'yin shaklida).

Mustaqil o'rganish va o'z-o'zini nazorat qilish (chat-botlar orqali interaktiv suhbatlar).

Masalan, Dizon va Tang (2020) o'z tadqiqotida talabalar virtual yordamchilar bilan muloqot qilish orqali so'z boyligini oshirganini aniqlagan. Liu va Hung (2021) esa SI asosida talaffuzni tahlil qiluvchi dasturlar yordamida o'quvchilarning intonatsiya va fonetik ko'nikmalari sezilarli darajada yaxshilanganini ta'kidlaydi.

Ijobiy natijalar

So'rov natijalariga ko'ra, o'qituvchilar SI vositalarining quyidagi afzalliklarini qayd etishdi:

vaqt tejalishi va topshiriqlarni avtomatik baholash imkoniyati;

shaxsiylashtirilgan o'quv materiallari;

real vaqtda teskari aloqa olish;

talabalar motivatsiyasining oshishi va qo'shimcha mustaqil mashg'ulot imkoniyati.

Muammolar va xavflar

Biroq, ayrim kamchiliklar ham kuzatilgan:

SI'da hissiy intellekt yetishmasligi sababli muloqotda insoniylik unsuri yo'qolishi;
texnik murakkablik va o'qituvchilarning yetarli tayyorgarlikka ega emasligi;
o'quvchilarning texnologiyaga haddan tashqari tayanib qolish xavfi;
axloqiy masalalar, masalan, plagiat va noto'g'ri ma'lumotlardan foydalanish ehtimoli.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilarning 54 foizi SI vositalaridan to'liq foydalanish bo'yicha yetarli malakaga ega emas. Shu sababli, seminar va treninglar orqali ularning raqamli kompetensiyasini oshirish zarur (Kazu & Kuvetli, 2022).

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt xorijiy tillarni o'qitishda inqilobiy o'zgarishlarni olib kirayotgan texnologiyadir. U o'qituvchining ishini yengillashtiradi, talabalarga mustaqil o'rganish imkonini yaratadi va o'qitish sifatini oshiradi. Biroq SI hech qachon inson omilini to'liq almashtira olmaydi.

O'zbekiston ta'lim tizimida SI'ni joriy etish uchun quyidagilarni tavsiya etish mumkin: O'qituvchilar uchun raqamli savodxonlik va SI texnologiyalarini qo'llash bo'yicha maxsus treninglar tashkil etish; O'quv jarayoniga SI vositalarini bosqichma-bosqich kiritish, ayniqsa til laboratoriyalarida; Talabalarda mustaqil o'rganish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga e'tibor qaratish.

Shunday qilib, sun'iy intellekt - bu ta'limni avtomatlashtiruvchi emas, balki o'qituvchining ijodiy salohiyatini kengaytiruvchi vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dizon, G., & Tang, D. (2020). *Developing speaking skills through AI voice assistants*. Journal of Language Learning, 15(2), 45–58.
2. Liu, Y., & Hung, C. (2021). *AI-based pronunciation training for EFL learners in Taiwan*. Computer Assisted Language Learning, 34(7), 1205–1223.
3. Kazu, I., & Kuvetli, E. (2022). *Speech recognition technology in language education*. Turkish Online Journal of Distance Education, 23(1), 88–102.
4. UNESCO. (2023). *AI and the future of education: Challenges and opportunities*. Paris: UNESCO Publishing.